

Вступ

Нове видання — науковий збірник «Сучасне мистецтво», — перший випуск якого пропонується увазі читачів, започатковано Інститутом проблем сучасного мистецтва АМУ з метою висвітлення й теоретичного осмислення проблем українського мистецтва на сучасному етапі його розвитку, процесу становлення національної культури та входження її у світовий загальнокультурний простір.

Сьогодні всупереч усіляким негараздам у творчому житті триває пошук форм, методів, засобів відображення дійсності, адекватних сучасним суспільним процесам і поєднаних з тим, що відбувається у світовому культурному просторі. Водночас спостерігається значне розмаїття як внутрішньої проблематики у сфері мистецтва, так і, особливо, проблематики взаємин мистецтва, що є однією з важливих складових суспільного життя, із навколоїшнім соціумом, котрий суттєво змінився за останні роки. Тобто нині, як ніколи, актуальним стає питання про соціальний статус, авторитет, зрештою місце мистецтва у модерному суспільстві, про саму можливість мистецтва позитивно впливати на суспільство в нових соціально-економічних умовах.

Цілком закономірним було те, що в другій половині 1980-х – на початку 1990-х рр. панів-

не становище посіли політичні та економічні питання. Проблеми культури і мистецтва, духовності й моралі у бурхливий час небачених катакліzmів відійшли на другий план. Нехтування ними далося взнаки незабаром, коли на зміну ідеалам “розвиненого соціалізму” прийшло некероване самоуправство “раннього” капіталізму. Культура й мистецтво позбулися ідеологічного пресингу, але водночас і будь-якої державної підтримки, теоретичної бази функціонування та розвитку за нових умов. Для більшості митців така ще недавно бажана “вседозволеність” виявилася досить несподіваною, породила стан певної дезорієнтації і розгубленості.

У мистецьких сферах поступово окреслилися два основні полярно протилежні вектори. Перший з них, появу якого можна вважати цілком закономірною, був скерований на відродження і всебічне переосмислення всього комплексу явищ, пов’язаних з національними традиціями, на процеси заповнення згаданих “білих плям” і реставрацію чисельних складників історії українського мистецтва, на пошук національного підґрунтя для його розвитку в сучасних обставинах. Другий вектор визначило, насамперед, швидке падіння “залізної завіси”, реактивація раніше

заборонених мистецьких течій, методів і форм вираження, прагнення до пізнання та адаптації актуальних, практично доти не відомих подій, які відбувалися у світовому мистецтві. Ситуацію утруднювало те, що на обидва вектори накладалися стійкі пережитки радянських часів, певні стереотипи творчості й суспільної поведінки художників, породжені у минулі десятиліття. Вагомим стримувальним чинником, який мав здатність перманентно творити негативні ефекти, був брак упорядкованої, розвиненої системи модерних знань та ефективних джерел інформації. Відчутнулою стала також відсутність традицій об'єктивної мистецтвознавчої науки — історії, теорії і критики мистецтва, позбавлених ідеологічних штампів.

Розв'язання актуальних для українського мистецтва проблем збігалося із завершенням ХХ ст., знаменним для історії людства зламом тисячоліть, а тому воно посутьюю мірою синхронізувалося з потребою підбити певні теоретичні підсумки у розрізі глобальних, світових процесів розвитку мистецтва. За твердженнями визнаних на заході наукових авторитетів, ситуація там теж була далеко неоднозначною. Постмодернізм, який перейшов у так звану фазу постісторизму, зумовив очевидні ознаки кризової ситуації, поступового розмивання самого поняття художньої творчості та критеріїв оцінки фахової майстерності художника. Саме за таких умов відбувався своєрідний зустрічний рух: українські митці пізнавали навколоїшній світ, а навколоїшній світ відкривав для себе українське мистецтво.

Ясна річ, перший збірник не претендує на охоплення усіх проблем сучасного мистец-

тва, однак залучені авторами матеріали, а також проведенні ними теоретичні узагальнення стануть корисними для молодих науковців, які працюють над дослідженням процесів розвитку сучасного мистецтва.

Збірник «Сучасне мистецтво» має висвітлювати художньо-творчий процес і результати його студіювання, оприлюднювати праці науковців, до гурту яких, сподіваємося, приєднаються фахівці, що не є співробітниками інституту. Збірник може бути корисним при створенні історії українського мистецтва, стати у пригоді під час написання спецкурсів з історії мистецтва і культури, а також викликати зацікавлення зарубіжних учених.

Наукова необхідність такого збірника визначена тим, що у ньому вперше зібрано, систематизовано і проаналізовано значний за обсягом фактологічний матеріал, який стосується відносно невеликого, проте надзвичайно важливого й складного періоду в історії українського мистецтва. Автори першого випуску збірника роблять спробу своєрідної трансчасової причиново-наслідкової проекції явищ, які мали місце в мистецьких сферах в останні, завершальні роки ХХ ст. Здійснено грунтовний аналіз суперечливих мистецьких подій, що відбулися в українському мистецтві у другій половині 1980-х – на початку 2000-х рр. Важливим складником роботи є порівняльний аналіз явищ із процесами розвитку модерного світового мистецтва. Окрему невід'ємну складову частину роботи становить висвітлення можливостей репрезентувати у світі сьогоднішні вагомі здобутки українського мистецтва.

ВІКТОР СИДОРЕНКО